

Rezultati vzrejne dejavnosti v letu 2023

Peter Podgoršek (peter.podgorsek@kis.si), **Manca Kojek** (manca.kojek@kis.si),
Maja Smodiš Škerl (maja.smodis.skerl@kis.si) in **Janez Prešern** (janez.presern@kis.si)

Konec leta 2022 je vzorce čebel za odobritev vzreje oddalo 34 vzrejevalcev. V vseh vzorcih je bila pregledana prisotnost spor noseme. Določili smo jim tudi kubitalni indeks. Delovna skupina je pregledala rezultate izvedenih analiz, spomladi pregledala 33 vzrejališč in ocenila mirnost čebel na satju, strnjenost zalege in obarvanost obročkov zadka. Izmed 399 družin je bilo potrjenih 126 matičarjev in deset trotarjev. Ti, sestre po materi, so bili nameščeni na plemenilni postaji Lučka Bela. Za vse smo izdali zootehniška spričevala za plemensko kranjsko čebelo in s tem so vzrejevalci pridobili tudi dovoljenje za vzrejo in prodajo. V izvorno rodovniško knjigo kranjske čebele je bilo vpisanih 44.764 matic, od tega 277 rodovniških. Večina rodovniških matic je bila oprášena na plemenilni postaji Lučka Bela. Izvoženih je bilo 16 % vzrejenih matic. V EU je bilo izvoženih 5069 matic, v druge države pa 2129. Prednjačile so Francija, Avstrija in Švica. Izven geografske Evrope so bile matice izvožene celo v Jordanijo in na Japonsko.

Preizkušanje potomcev

Priprave za progno testiranje v letu 2023 so se začele v juniju leto poprej z razdelitvijo 650 matic med 26 testnih čebelarjev. Matice so bile potomke 42 izbranih matičarjev. Po vsakem matičarju je bilo testiranih 15 družin, ki so bile razposlane v tri različna čebelarstva. Sprejetih je bilo 547 matic ali 84,2 %. Čebelarji so med letom z ocenami od 1 do 4 (štiri je najboljša ocena)

Preglednica 1: Prvih deset vzrejevalcev po povprečnem selekcijskem indeksu (Si) progno testiranih matic v letu 2023

Št.	Vzrejevalec	N (Si)
1	Jožef Andrejč	130
2	Ladislav Vozelj	121
3	Viktor Gaber	120
4	Venčeslav Lešek	118
5	Irma Petelin	116
6	Jožef Herbaj	113
7	Julij Pokorni	111
8	Štefan Bukovšek	107
9	Mitja Nakrst	101
10	Peter Kolar	101

Preglednica 2: Najmanj rojivi matičarji, testirani na potomstvu v letu 2023

Št.	Vzrejevalec	Matičar	N (rojivost)	n
1	Jožef Herbaj	24084-2019	122	9
2	Janko Bukovšek	60250-2020	117	9
3	Jože Vidovič	30663-2020	116	6
4	Erik Kapun	1354-2021	115	8
4	Julij Pokorni	35350-2020	115	7
6	Vasja Jug	33758-2020	112	9
7	Bojan Donko	1984-2020	111	9
7	Marko Hrastelj	R2004	111	6
9	Miha Novak	14642-2019	110	9
10	Darko Grm	R659	109	7

ocenili mirnost in rojivost čebelje družine. Donos medu so izmerili v kilogramih. Vsak čebelar anonimno testira matice treh do petih vzrejevalcev. Na podlagi zbranih rezultatov je bil za vsakega matičarja izračunan selekcijski indeks (Poklukar, 1999), ki na isto mero uvede vse tri ocenjevane lastnosti (mirnost, rojivost in donos medu). Izračunan je po formuli $0,42 \times \text{donos medu (v kg)} + 1,94 \times \text{točke ocene rojivosti} + 0,80 \times \text{točke ocene mirnosti}$. V Preglednici 1 so navedene standardizirane

Preglednica 3: Najbolj mirni matičarji, testirani pri potomstvu v letu 2023

Št.	Vzrejevalec	Matičar	N (mirnost)	n
1	Andrej Zemljič	21125-2020	133	5
2	Marko Hrastelj	R2004	124	6
3	Tomaž Lesnjak	133-2020	115	8
4	Ivana Kovačević	49720-2020	113	12
5	Štefan Bukovšek	59528-2020	112	5
6	Jan Dremelj	R2010	109	9
7	Jožef Andrejč	28670-2020	108	7
7	Darko Grm	R654	108	7
9	Darko Grm	R659	107	7
9	Robert Bali, Čebelarstvo Pislak	R2031	107	6
9	Matija Koštomaj	51651-2020	107	12
9	Janko Bukovšek	R2020	107	10

Foto: arhiv ČZS

Preglednica 4: Razvrstitev matičarjev po povprečnem donosu medu; test pri potomstvu 2023

Št.	Vzrejevalec	Matičar	N (med)	n
1	Miha Novak	14645-2019	120	10
2	Jože Vidovič	30663-2020	117	6
3	Peter Kolar	4607-2021	116	8
4	Miha Metelko	34859-2020	113	6
5	Erik Kapun	1354-2021	112	8
6	Irma Petelin	R2023	111	10
6	Štefan Bukovšek	59528-2020	111	5
8	Darko Grm	R659	109	7
8	Peter Kolar	6518-2021	109	7
10	Boris Poslek	10030-2020	108	8

vrednosti selekcijskega indeksa. Povprečje je postavljeno na 100, standardni odklon je 12. Pri vrednosti $N = 112$ to pomeni, da je linija boljša od 84 % drugih linij, pri $N = 116$ pa od 90 % drugih linij.

Povprečni donos medu je bil v letu 2023 izjemno slab, kar se je odrazilo tudi na progenem testu. Povprečni donos je bil le 8,0 kg na panj. Povprečna ocena rojivosti je bila 2,84 in mirnosti 2,90 točke (od štirih). V Preglednici 2 so navedene rodovniške številke desetih najboljših matičarjev glede na povprečno oceno rojivosti z najmanj štirimi ocenami.

V Preglednici 3 so navedene rodovniške številke matic, ki so na testu pri potomstvu dosegle najboljše povprečne ocene mirnosti in imele najmanj štiri ocene.

V Preglednici 4 so prikazane rodovniške številke matic, ki so na testu pri potomstvu dosegle najboljše izmerjeni povprečni donos medu in so imele vsaj štiri meritve.

Za preverjanje pasemske čistosti so čebelarji za vsako družino ocenili obarvanost čebel delavk na lestevici od 1 do 4 in ocenili 375 družin. Povprečna ocena obarvanosti je bila 3,43 točke od štirih možnih. Neobarvanih družin je bilo 53,9 %. Oceno 2 je dobilo 9,6 % družin, štiri družine so dobile oceno 1, saj so imele več kot 2 % čebel z obarvanimi zadki. Za preveč obarvane družine smo priporočili, da se iz testnega čebelnjaka izločijo.

Kmetijski inštitut vabi vse čebelarje k sodelovanju pri testiranju čebeljih matic v letu 2024. Minimalno število prejetih matic je 15. Za podrobnejše informacije pokličite na telefonsko številko: 01 280 52 41.

Vir: Poklukar, J. (1999): Izboljšanje odbire čebel na proizvodne lastnosti z uporabo selekcijskega indeksa. *Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, Kmetijstvo, Zootehnika*, letnik 74, št. 1, str. 47–55.

Podgoršek et al. (2023): Letno poročilo o izvedbi skupnega temeljnega rejskega programa na področju čebelarstva. Kmetijski inštitut Slovenije.